

GELECEK PARTİSİ
EĞİTİM POLİTİKALARI İZLEME KURULU

YKS'DE SIFIR ÇEKENLERİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ:

Eğitim Sisteminde Kalite Sorunu

Her yıl üniversite giriş sınavının açıklanmasıyla birlikte sıfır alan öğrenciler gündeme gelir. Sıfır almak, hiçbir soruya cevap vermemek değildir. Matematik veya Türkçe testlerinde 0,5 net yapamamaktır. Matematik veya Türkçe testinde 1 doğru 2 yanlış veya 2 doğru 6 yanlış 0,5 nete karşılık gelir. Öğrencilerin puanının hesaplanabilmesi için Matematik veya Türkçe testlerinde 0,5 nete ulaşması gerekir. Her ne kadar YKS bir sıralama sınavı olsa da sıfır çeken öğrenciler, eğitim sistemimiz hakkında sıkça dile getirilen kalite sorunuyla ilişkilendirilebilir. Her sınavda kaç öğrencinin sıfır aldığı, hangi testlerde alındığı, hangi tip okullardan geldikleri konusunda maalesef ÖSYM tarafından sistematik olarak hazırlanmış bilgiler yoktur. ÖSYM dışı kaynaklardan bulunabilenler;

SINAV YILLARI	SIFIR ÇEKEN ÖĞRENCİ SAYISI
2007	47000
2008	25650
2009	30000
2010	14156
2011	38269
2012	8000
2013	8586
2015	42555
2017	37000

2018	41000
2019	15000
2020	38467

Sıfır çeken sorunu, herkes açısından incelenmesi gereken ve eğitim sistemimizin özellikle de ortaöğretim performansı hakkında fikir verme potansiyeline sahip bir konudur. Konunun önemine dikkat çekmek ve sadece var olan istatistikler yardımıyla konuyu anlayabilmek için son yıllarda ortaöğretimdeki gelişmeleri incelemekte yarar vardır.

Eğitim sistemimiz giderek büyümekte ancak büyümenin getirdiği sorunlarla yeteri kadar başa çıkılamamaktadır. Bunu genel performanstan anlamak mümkündür. Ülkemizde 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların sayısı 2015-2019 yıllarında %54,9'dan %66,7'ye yükselmiştir. Ancak 25-34 yaş grubunda dünyada 2019 istatistiklerine baktığımızda bu oran G.Kore'de %98, Slovenya'da %95, Polonya, Kanada ve İsveç'te %94 en yüksek seviyeye ulaşırken Türkiye'de %59'da kalmıştır

Uluslararası karşılaştırma yapmak için PISA sonuçlarına bakıldığı zaman 78 ülke içinde; okumada 466 puanla 40. matematikte 454 puanla 42. ve fende 468 puanla 39. durumda olduğumuzu görmekteyiz. Karşılaştırmayı OECD ülkeleri ile sınırlarsak; okumada 31. matematikte 33. ve fende 30. sırada yer alıyoruz. Bu performansımız OECD ortalamalarına göre okumada 21, matematikte 35 ve fende 21 puan daha altında olduğumuzu göstermektedir.

PISA'daki durumumuzu anlamak için daha etkili bir yol temel yeterlilikten üst düzey performansa kadar uzanan, altı basamaklı başarı merdiveninin neresinde yer aldığımıza bakmak gerekir. 2018 PISA testinde, öğrencilerimizin yeterli düzeyine göre durumları OECD yüzdeleri ile birlikte aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1 PISA 2018 Testinde Öğrencilerimizin Yeterlik Düzeylerine Göre Dağılımı

Yeterlik düzeyi	Okuma		Matematik		Fen	
	Türkiye	OECD ortalaması	Türkiye	OECD ortalaması	Türkiye	OECD ortalaması
1. düzey ve altı	26.1	22.6	36.7	23.9	25.1	21.9
2. düzey	30.2	23.8	27.3	22.2	32.8	25.8
3. düzey	26.9	26.1	20.4	24.4	27.3	27.4
4. düzey	13.5	18.8	10.9	18.5	12.3	18.1
5. düzey	3.1	7.3	3.9	8.5	2.3	5.9
6. düzey	0.2	1.3	0.9	2.4	0.1	0.8

Kaynak: MEB'in PISA raporu.

Genel olarak bakıldığı zaman öğrencilerimizin ilk 3 düzeyde toplandığı görülür. İlk üç düzeydeki yüzdeler toplanırsa Okuma Testinde % 83,2 (OECD % 75,2), Matematik Testinde % 84,4 (OECD % 85,6) ve Fen Testinde % 85,2 (OECD %75,1) elde edilir. Buna karşılık en başarılı öğrencilerin yer aldığı 5. ve 6. düzeylerde daha az öğrencimiz yer almıştır. Okumada % 3,3 (OECD % 8,6), Matematikte % 4,8 (OECD %10,9) ve Fen Testinde %2,4 (OECD % 6,7). Öğrencilerimizin en başarılı 5. Ve 6.düzeyde OECD ortalamasının yarısından az olan performansları ile başka ülkelerde yaşayan akranlarına göre başarılı olduklarını söylemek zordur.

Öğrencilerimizin performansını etkileyen faktörlerden birisi **öğrencinin devam ettiği okuldur**. Devam edilen okula göre yapılan karşılaştırma eğitim sistemimizdeki farklılıkların inanılmaz boyutlara çıktığını göstermektedir. Tablo 2'de okul türlerine göre PISA 2018 sonuçlarını vermektedir. Okullar arasında ciddi farklar olduğu hemen görülmektedir. Örneğin Fen lisesi öğrenciler ile Çok Programlı Anadolu Lisesi öğrencileri arasında Okumada 190, Matematikte 218 ve Fende 182 puan farkı vardır. Ülkemizde kronikleşmiş hale gelen kalite farklarının okul türleri bazında görünümü budur.

Tablo 2 Okul Türüne Göre PISA 2018 Sonuçları

OKUL TÜRÜ	Okuma	Matematik	Fen
Fen Lisesi	583	594	585
Sosyal Bilimler Lisesi	517	490	513
Anadolu Lisesi	495	485	499
TÜRKİYE	466	454	468
Anadolu İmam Hatip Lisesi	445	426	446
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	422	409	424
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	421	393	412
Çok Programlı Anadolu Lisesi	393	376	403
Ortaokul	355	320	366

Kaynak: Zafer Çelik'in henüz yayınlanmamış Eğitime Bakış 2020 eserinden.

Kalite farkları sadece okul türleri ile sınırlı değildir. Bölgeler bazında PISA sonuçlarına baktığımızda aynı farklılıkları yakalamak mümkündür. Tablo 3'de PISA 2018 sonuçlarının ortalamalarını bölgeler için vermektedir.

Tablo 3 Bölgelere Göre PISA 2018 Ortalamaları

	Okuma	Matematik	Fen
Batı Anadolu	501	468	489
Orta Anadolu	483	468	480
Ege	482	476	488
İstanbul	480	466	481
Batı Marmara	479	470	482

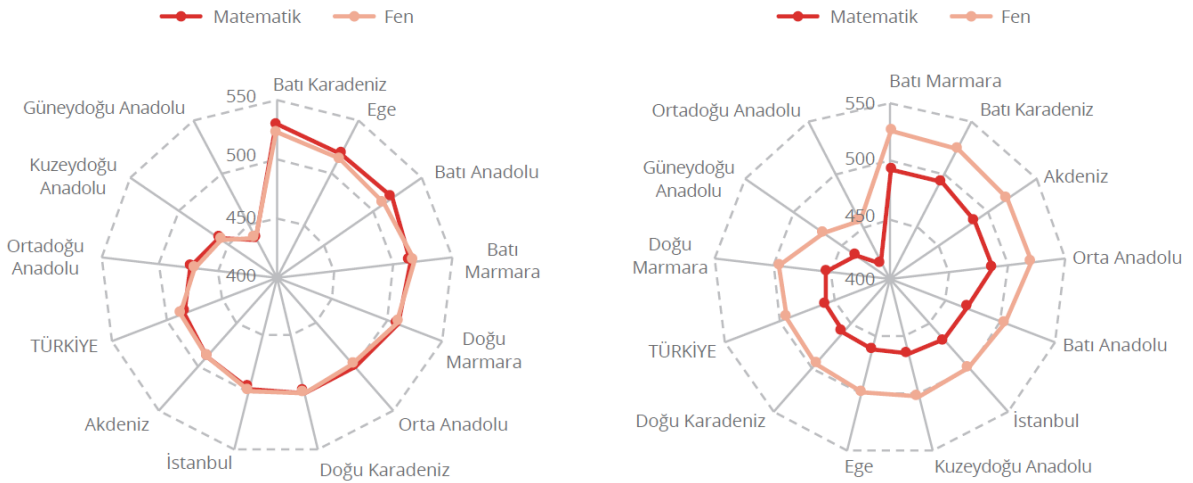
Doğu Marmara	471	452	474
Akdeniz	470	463	468
TÜRKİYE	466	454	468
Doğu Karadeniz	452	438	461
Batı Karadeniz	443	424	445
Kuzeydoğu Anadolu	431	426	437
Güneydoğu Anadolu	424	411	431
Ortadoğu Anadolu	409	407	424

Kaynak: Zafer Çelik'in henüz yayınlanmamış Eğitime Bakış 2020 eserinden.

Tablonun geneli, Türkiye ortalamasının üzerinde ve altında kalanlar olarak ülkemizin kalite açısından adeta ikiye bölündüğünü göstermektedir. Genelde ülkenin batısında yer alan bölgelerde yaşayan öğrenciler daha iyi performans sergilerken doğusundaki bölgelerde yaşayanlar daha zayıf performans sergilemişlerdir. En başarılı olan Batı Anadolu ile en başarısız Ortadoğu Anadolu bölgeleri arasındaki puan farkı Okumada 92, Matematikte 61 ve Fende 65'dir.

TIMMS uluslararası karşılaştırma yapabileceğimiz bir diğer testtir. 2015 yılına ait TIMMS testinde Matematik ve Fen testlerinin ortalamaları bölgeler arasında aşağıda görüldüğü gibi dağılmıştır. Burada görülen bölgeler arası farklılıklar, PISA testinde görülenlere çok benzemektedir. Dördüncü sınıf öğrencileri arasındaki Matematik ve Fen test ortalamaları bütün bölgelerde birbirine yakınken, sekizinci sınıflarda Matematik ve Fen testleri ortalamaları farklılaşmaktadır. Hemen bütün bölgelerde Fen ortalamaları Matematik ortalamalarından yüksektir.

Şekil 1 Bölgelere Göre 4. ve 8. Sınıfların Matematik ve Fen Puan Ortalamaları (TIMSS 2015)

2015 yılına ait TIMSS sonuçlarını vermemizin nedeni sadece ülkemiz eğitim sisteminde ciddi bir kalite eşitsizliğinin olduğunu göstermek değil aynı zamanda bu eşitsizliklerin çok önceden var olduklarını ve kemikleştiklerini vurgulamaktır. Tablo 4’de 2003-2012 yılları arasında ortaöğretim ve yükseköğretime geçişte aynı sorunun var olduğunu göstermektedir.

Tablo 4 Ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş sınavlarında elde edilen ortalama netler (2003-2012)

Yıl	Ortaöğretime geçiş sınavı(OKS/SBS)				Üniversiteye giriş sınavı(ÖSS/YGS)			
	Ort. matematik neti	Soru sayısı	Ort. Fen bilgisi neti	Soru sayısı	Ort. Matematik neti	Soru sayısı	Ort. Fen bilimleri neti	Soru sayısı
2012					6,9	40	3,6	40
2011					7,5	40	4,1	40
2010					11,4	40	4,6	40
2009	2.35	20	5.25	20	9,0	30	4,0	30
2008	3.70	25	5.29	25	8,6	30	3,9	30
2007	3.35	25	5.73	24	7,7	30	4,3	30
2006	1.70	25	6.32	25	7,8	30	2,8	30
2005	2.35	25	4.79	24	7,6	45	3,9	45
2004	1.50	25	4.70	25	7,9	45	4,8	45
2003	3.11	25	3.63	25	10,1	45	5,6	45

Kaynak: 10. Kalkınma Planı, Eğitimin Kalitesinin Artırılması, 2014, s.15

Tablodaki bütün ortalama netler son derece düşüktür. 2004 yılındaki OKS/SBS sınavında Matematik neti sadece 1,50’dir iken beş yıl sonra 2009’da 2,35 olmuştur. Yine aynı sınavda 2003 yılında 3,63 olan fen bilgisi net ortalaması 2009 yılında 5,25’e çıkabilmiştir. Üniversiteye giriş sınavında da (ÖSS/YGS) 2003 yılında 10,1 olan Matematik neti 9 sene sonra 6,9’a inmiştir. Fen bilimleri testinde de benzer bir durum söz konusudur. 2003 yılında 5,6 olan ortalama net 2012 yılında azalarak 3,6 olmuştur. Dikkat edilmesi gereken nokta sadece ortalama netlerin düşüklüğü değil, zaman içinde azalma eğilimi göstermiş olmalarıdır. Ortaöğretimden kaynaklanan bu farklılıkların üniversite giriş sınavında görünmesi çok doğaldır. Tablo 5 10 yıl öncesinde de aynı problemin var olduğunu ve artarak devam ettiğini göstermektedir.

Tablo 5 Yükseköğretime geçiş sınavlarında çeşitli testlerde dört veya daha az doğru yapan öğrenci sayıları

Yıl	Türkçe 40 soru	Sos. Bil. 40 soru	T.Matematik 40 soru	Fen Bil. 40 soru	Sınavı geçerli aday sayısı	Puanı hesaplanamayan (toplam neti 0,5'ten az olanlar
2012	31.249	253.918	870.080	1.260.795	1.837.344	50.805 (%2,77)
2011	15.099	197.703	700.800	1.134.899	1.648.240	38.269 (%2,32)
2010	14.511	141.441	441.294	958.480	1.487.493	14.156 (%0,95)

Tablonun son sütununda toplam neti 0,5'ten az olanların, sınavı geçerli olan adaylar içindeki yüzdesi verilmiştir. Buna göre, 2010 yılında neti 0,5'ten az olanların yüzdesi % 0,95 ten, 2012 yılında %2,77'ye çıkmıştır.

Doğrudan sıfır çeken öğrencilerle ilgisi olmasa da üniversiteye girişte başarı gösterdiği için okul türlerine göre üniversiteye giriş sınavında (YKS) lisans programlarına yerleşen son sınıf lise öğrencilerinin yüzdesi, aşağıdaki tabloda verilmektedir. Son sınıftaki öğrencilerin alınması, bilgileri taze olduğu için başarılarının daha yüksek olacağını ummamızdandır. Tabloyu kolay okuyabilmek için 2015-2020 yılları arasında daha fazla öğrencisini lisans programlarına yerleştiren okullar sarı, bu konuda başarısı azalan okullar ise mavi renkle gösterilmiştir. Başarısı azaldığı veya arttığı çok açık şekilde görülmeyen okullar renklendirilmemiştir. Bu açıdan bakıldığında sadece Özel liselerin lisans programlarına öğrenci yerleştirmekte başarılı olduğu görülür. Buna karşılık yabancı dille öğretim yapan resmi ve özel okullar, fen ve özel fen liseleri sosyal bilimler lisesi, özel temel lise ve öğretmen liseleri 2015-2020 döneminde lisans öğrencisi yerleştirmede başarıları azalmaktadır. Ayrıca lisans programlarına öğrenci yetiştirmede hem 2015-2020 dönemin de hem de 2020 yılında ciddi farklar mevcuttur. Yerleşen

Tablo 6 Okul Türüne ve Yıllara Göre Yükseköğretim Kurumlarına Yerleşen Yeni Mezun Öğrenciler (%)

Okul Türü	Lisansa yerleşen aday %					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Lise (Resmi ve Gündüz Öğretimi Yapan Liseler)</i>	20.44	14.84	12.73	14.92	15.00	16.77
<i>Özel Lise</i>	35.22	47.02	45.51	63.69	75.76	66.03
<i>Anadolu Lisesi (Y.Dille Öğretim Yapan Resmi Liseler)</i>	56.81	47.48	35.50	28.28	26.00	24.38
<i>Yabancı Dille Öğretim Yapan Özel Lise</i>	64.49	64.21	58.88	46.52	39.00	32.15

<i>Fen Lisesi</i>	63.24	59.66	56.88	49.34	44.61	43.14
<i>Özel Fen Lisesi</i>	78.73	77.39	74.51	66.15	56.35	49.02
<i>Askeri Lise</i>	22.73	34.21				
<i>Özel Akşam Lisesi</i>	7.97	7.55	4.56	3.07	1.90	2.45
<i>Sosyal Bilimler Lisesi</i>	83.24	80.27	77.63	70.08	59.06	52.26
<i>Spor Lisesi</i>	1.30	1.06	.39	.78	.79	.67
<i>Özel Temel Lise</i>	52.79	51.95	42.77	30.83	22.00	-1.00
<i>Güzel Sanatlar Liseleri</i>	2.83	2.34	65.00	2.29	2.06	2.25
<i>Lise Çıkişlilar Toplamı</i>	37.66	38.88	35.63	30.30	27.00	26.84
<i>Öğretmen Liseleri</i>	71.88	60.84	51.88	33.33	-1.00	-1.00
<i>İmam Hatip Liseleri</i>	20.34	17.10	16.06	15.13	15.00	17.47
<i>Ticaret Meslek Liseleri</i>	7.52	6.55	4.42	1.77	6.00	8.96
<i>Teknik Liseler</i>	12.73	9.85	5.45	8.73	8.00	
<i>Endüstri Meslek Liseleri</i>	1.88	1.74	1.44	.78	1.00	
<i>Kız Meslek Liseleri</i>	6.67	5.35	3.32	1.07	70.00	3.64
<i>Sağlık Meslek Liseleri</i>	6.16	3.94	3.00	2.18	17.00	
<i>Otelcilik Ve Turizm Meslek Liseleri</i>	11.56	12.66	6.00	4.85		
<i>Diğer Meslek Liseleri</i>	3.65	3.57	3.00	2.39	2.00	3.00
<i>Meslek Lisesi Çıkişlilar Toplamı</i>	5.96	4.95	3.35	2.39	2.00	3.00
<i>Diğer</i>	-1.00	5.88	25.00	8.33	42.86	10.00
GENEL TOPLAM	25.50	24.28	21.66	18.87	18.00	18.54

Kaynak: YÖK verilerinden derlenmiştir.

Öğrenci yüzdelerinin küçük olması kalitenin düşüklüğünü, yüzdeler arasındaki farklar da okullar arasındaki kalite farklarını göstermektedir. Hangi istatistiğe bakılırsa bakılsın bu gerçek karşımıza çıkmaktadır.

Son olarak 2020 yılında sınava giren öğrencilerin başarılarına bakmakta fayda vardır. Aşağıdaki tablo TYT’de lise son sınıfta okuyan adayların testlerdeki ortalamalarını vermektedir

Tablo 7 Lise Son Sınıf Öğrencilerinin TYT Testlerindeki Ortalamaları (2020)

Test Türü	Soru sayısı	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması
Türkçe	40	14,5
Sosyal bilimler	20	7,9
Temel matematik	40	6,1
Fen bilimleri	20	3,2

Kaynak: Zafer Çelik'in henüz yayınlanmamış Eğitime Bakış 2020 eserinden.

Hepsi düşük olmakla birlikte, Fen Bilimleri testi ortalaması ortaöğretimdeki vahim durumu anlatması bakımından dikkat çekicidir. En yüksek ortalama Türkçe testinde elde edilmiştir, öğrenciler 40 soruda 14,5 ortalama yakalayabilmişlerdir. ÖSYM dışındaki kaynaklar, Türkçe testinde 4050, Sosyal Bilimler testinde 37432, Temel Matematik testinde 399.277 ve Fen Bilimleri testinde 553.129 öğrencinin sıfır doğru yaptığını bildirmektedirler.

Tablo 8 Lise Son Sınıf Öğrencilerinin AYT ve YDT Testlerindeki Ortalamaları (2020)

Oturum	Test türü	Soru sayısı	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması
AYT	<i>DKAB / ek felsefe grubu</i>	6	0,6
	<i>Fizik</i>	14	1,3
	<i>Kimya</i>	13	1,7
	<i>Biyoloji</i>	13	1,5
	<i>Tarih 2</i>	11	1,1
	<i>Tarih 1</i>	10	1,2
	<i>Coğrafya 1</i>	6	1,4
	<i>Coğrafya 2</i>	11	2,3
	Felsefe grubu	12	2,0
	Türk dili ve edebiyatı	24	4,2
	Matematik	40	8,0
YDT	Arapça	80	32,8
	İngilizce	80	32,7
	Fransızca	80	37,7

	Almanca	80	38,0
	Rusça	80	45,3

Kaynak: Zafer Çelik'in henüz yayınlanmamış Eğitime Bakış 2020 eserinden.

AYT'deki ortalamalar oldukça düşündürücüdür. 24 soruluk Türk Dili ve Edebiyatı testinde ortalama 4,2; 40 soruluk Matematik testinde ortalama 8'dir. 14 soruluk Fizik testinde ortalama 1,3; 13 soruluk Kimya ve Biyoloji testlerinde ortalamalar sırasıyla 1,7 ve 1,5'tir. Bu kadar başarısızlığın olduğu bir ortamda 512.039 öğrencinin 150 puan barajını geçememesi ve bu sayıda öğrencinin sıfır çekmesi sürpriz değildir.

2020 YKS'de en başarılı ortalamalar 80 soruluk Yabancı Diller Testinde görülmektedir. En yüksek ortalama Rusça dilinde (45,3) , Almandada (38,0) ve Fransızcadada (37,7) alınmıştır.

Burada sunulan bütün veriler ortaöğretimde çok yüksek derecede kalite farklarının ve eşitsizliklerin olduğunu göstermektedir. Çok farklı nedenlere dayanan kalite farklılıkları aynı zamanda sıfır çeken veya sadece 1 soruya cevap verebilen öğrencilerin durumunu da açıklayacak potansiyele sahiptir.

Sonuç

Sıfır çekmek konusunda ilk akla gelen öğrencinin o gün yaşadığı olumsuz tecrübelerin (hastalık, trafik kazası, ailevi sorunlar) sonucu olarak ortaya çıkmış olabileceğidir. Ancak bu durumda olan öğrenci sayısının göreceli olarak sınırlı olacağı herkesin malumudur. Dershanelerin olduğu dönemde dershane hocalarının soruları görebilmek için sınava girdiği ve hiçbir soruyu cevaplamadan ayrıldıkları bilinmektedir. Bir önceki yıl sınava girmiş, bir programa yerleşmiş ama memnun olmamış öğrencilerin sınavı tekrarladığı ancak zor bulup cevaplamadan ya da bir kısmını cevaplayarak ayrıldıkları bilinen durumlardır.

İkinci neden öğrencilerin daha önceki yıllarda buldukları sınıflarda öğrenmeleri gereken materyali öğrenmeden bir üst sınıfa geçmiş olmalarıdır. Ülkemizde kaliteyi düşüren en önemli faktörlerden birisi, bulunulan sınıfta öğrenilmesi gerekeni (kazanımları) öğrenmeden bir üst sınıfa geçmek ve bunun birikimli olarak daha büyük bilgi açığına sebep olmasıdır. Bu durum bir yandan öğretmenlerin performansı diğer yandan ölçme ve değerlendirme pratikleri ile ilgilidir. Öğretmen eğitimi derhal ele alınmalı, eğitim fakültelerinden başlayarak öğretmenlerimizin bilgi düzeyi ve öğretme tekniklerine hâkimiyetleri arttırılmalıdır. Diğer yandan ölçme ve değerlendirme çalışmaları kalitenin izlenmesindeki en önemli araçlar oldukları için etkin bir şekilde kullanılmalıdırlar. Bu yolla öğrencilerin eksik bilgilerle bir üst sınıfa geçtikleri kolayca saptanabilir. Aslında hem uluslararası testler hem de milli testlerimizde kalite düşüklüğü ve kalite farklılıkları görünmesine rağmen sorunu düzeltmek yerine test sonuçlarını görmezden

gelmek tercih edilmektedir. Bazı milli test (ABİDE) sonuçlarının yeterince analiz edilip sonuçlarının paylaşılmadığı herkesin malumlarıdır. Eğitim sistemimizde bu tür değerlendirmelere önem verilmesi ve sonucunda bazı değişiklikler yapılması geleneği ve kabiliyeti maalesef yoktur.

Üçüncü neden müfredatın karışıklığı ve yönlendirme eksikliğidir. Müfredat tekrarları çokça yapılmakta ve bütün öğrencilere aynı müfredat uygulanmaktadır. Üniversite sınavında TYT öğrencinin sosyal mi yoksa fen eğiliminde olduğuna bakmaksızın ilgi alanı dışında soru sorulması sıfır çekme olasılığını arttırmaktadır.

Dördüncü neden sıfır çeken öğrencinin sosyo-ekonomik durumunun zayıflığıdır. Böyle öğrenciler destek alamadıkları ve yeterli sınav tecrübesi kazanamadıkları için testi boş bırakmakta veya cevaplamadan sınavı terk etmektedirler.

Beşinci neden yıllardır devam etmesine rağmen genel kalite sorununa bağlanarak açıklanan, sıfır çekenlerin hiçbir bilimsel araştırmaya konu edilmemesidir. Üniversitelerimizdeki bilim insanları, başarılı çalışmalar yapan eğitimle ilgili STK'lar veya bağımsız araştırmacılar sıfır çekenleri temsil eden bir örneklem yardımıyla bu sorunu inceleyip aydınlanmasına yardımcı olabilirdi. Bu konudaki bir araştırmaya acilen ihtiyaç vardır.

Kaynakça

10. Kalkınma Planı 2014-2018, Eğitim Sisteminin Kalitesinin Arttırılması: Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara,2014.

Şişman, M. (2011), 2000'li yıllarda Türkiye eğitim sisteminin yönetimi, B. S. Gür, Ed.

2000'li Yıllar: Türkiye'deEğitim içinde (s77-124), İstanbul:Meydan.